

СТАНОВИЩЕ

за дисертация на тема „**Философски анализ на антропологичните и космологични идеи на митрополит Йоан Зизиулас**” на свободния докторант **Игор Коцич** за придобиване на научна и образователна степен „**доктор по философия**”
От доц.д-р Емилия Петрова от ИИОЗ-БАН, член на Научното жури

Представената за становище дисертация се състои от 303 страници и е структурирана в увод, три глави, заключение, използвана литература с общо 133 заглавия (от които 69 на кирилица и 64 на латиница), себепреценка за приноси и списък на публикациите му (6 на брой) по темата. Посветена е на актуални, жизненоважни проблеми и методологически издържана.

Най-общата ми констатация е за успешно дисертационно изследване, стойностно и значимо не само от гледната точка на едно съвременно християнско богословие, но и на актуалната социална философия. То обаче и *преди всичко* е *операционално* както за живота на отделния човек, така и на обществото в тяхната взаимопреплетеност. Това е религиозно-философско изследване, в крайна сметка обясняващо, търсещо причините за и посочващо изходите от остри екзистенциални кризи днес, каквито са екологичната и личностно-идентичностната и по този начин демонстрира убедително битийния характер на християнската религия, на „обожението”.

Работата на Игор Коцич е интересен по механизъм на осъществяване философски анализ на учението на Зизиулас и във връзка с това ще подчертая, че се е справил умело с една сложна и всъщност много социално-важна задача. Да проследи логиката и в този смисъл да обвърже в диалектическа система широкообхватните и със силна съвременна социална проекция възгледи на Зизиулас. Авторът анализира сложен богословски ум, проникнал до и „работещ” с дълбоката логика на общочовешкото съществуване (особено днес) благодарение на едновременно същностния и актуален библийски прочит и на операционалното виждане за Триединството. Ето защо задачата на Коцич е да философира върху едно актуализиращо се християнско виждане (каквото е това на Зизиулас), което следователно сменя в себе си културата на съвременния живот, т.е. е богословско-културно, операционално богословие и поради това включващо в себе си философията на времето ни.

Цялата тази особеност на обекта и предмета на изследване именно е извикала необходимостта Коцич да направи философски анализ на учението на богослова и естествено с фокус най-тревожните проблеми на съвременния живот. Религиозното

учение на Зизиулас е религиозна философия – философия през призмата на дълбокото богословие и богословие през призмата на философията в нейната класическа заложеност и актуална форма и проявление. Ако това е така, то ясно ориентира във философските параметри на изследването. Те са своеобразни, доста специфични и с оглед особената специфика на религиозното философстване на Зизиулас, а също с оглед изобщо спецификата на религиозното философстване. То е библейска лексика и херменевтика, ползваща философски методологически инструментариум и с операционално-актуални проекции. Коцич е осъществил именно такъв и поради това успешен анализ, евристичен както познавателно и мирогледно, така и за живеенето като конкретен практически процес.

В контекста на казаното, ще насоча вниманието към по-важни моменти и постижения на работата. На първо място трябва да се отбележи, че авторът е изпълнил успешно *основната* си задача и цел – да покаже и докаже антропологичните и космологичните аспекти в религиозната философия на митрополит Зизиулас. И не само. Решил е успешно *и други цели*, съдържащи се в тази цел или задача и произтичащи от особеността на самото богословие на митрополита – да направи, както се подчерта, философски анализ и да посочи актуалността на антропологията и космологията на богослова.

Това той осъществява, правейки обект на вниманието си еклисиологията на Зизиулас и по-точно като показва логически взаимосвързано и едновременно и сметността, и развиването на изследваната проблематика в учението му за Църквата. За тази цел Коцич синтезира и логически обвързва вижданията му за идентитета на Църквата, които са следните. Тя е общуване-преживяване на отделния човек и път (механизъм) по подобие на Светата Троица да влезе в контакт с Бога чрез съединяване с Христос, да изгради нова личност (лице) – еклисиално-есхатологична ипостас, което означава да бъде „Едно-Много” като Христос. Така чрез този резултат (нов начин на съществуване-„тайнство”), а именно да *изживява* в настоящето бъдещето, той става космологически значим, изпълнява главното си предназначение според целта на Бога – да осигури запазването на сътворения свят.

Игор Коцич успява да едини и подреди логически широкообхватния набор от изложения на Зизиулас, в които показва и чрез които доказва постигането на този резултат. Той прави това чрез инструментариума на един умел философски анализ, налагащо ми да премина към конкретиката на неговото изследване и да открия по-главни положителни резултати в тази посока.

Уводът е с важна методологическа роля и демонстрира методологическо умение на автора. Нещо очевидно като се вземат предвид следните негови особености. Заедно с и чрез обосновката на необходимостта от изследването и най-общата рецепция на учението на Зизиулас, Коцич доста оригинално предлага и своеобразни „пролегомени” към разработката, евристични за читателя. Впечатлява също с прецизната, логическа и обемна информация за изследванията по дисертационните въпроси. Удачно прилага системен подход към една философия (религиозната на Зизиулас), която не се изгражда по системен начин, а актуално-рефлекторно, но със системен резултат. Тук той показва изследователски нюх, използвайки дедуктивен подход чрез проследяването философията на Зизиулас за да стигне до ядрото на дисертацията си – онтологията (учението за битието като общение-преживяване). Осъществява и битиен подход, едновременно разглеждайки учението на митрополита и изтъквайки неговата битийна актуалност. Към посочените методи трябва да добавя и други, които авторът ползва продуктивно – херменевтичен, дискурсивен, холистичен (еклисиално-персоналистичен), културен.

Ще откроя по-важни позитивни моменти и по-нататък – в съдържателната част на изложението. В първа глава се обосновава исторически и актуално, че философията и теологията са винаги във взаимодействие чрез преимущество ту на едната, ту на другата и че философията, така или иначе, е фактор в теологията, методите ѝ са инструментални при теологическата обосновка. Това е фундаментално обстоятелство и Коцич показва, че то е логическа нишка в учението на Зизиулас. Така например той прави резонен извод, че философията „работи” като холистичен принцип (цяло-част) в теологията, анализирайки двете методологически страни в учението на богослова – „интегралното богословие” и екзистенциалните проекции. (I-ва гл., пар.2, с.63,64; пар.3,с.76) Отделя и специално внимание на важен социален, културен и институционален въпрос – на отношението християнство-култура в църковните отношения като разглежда пространно дебатите на митрополита за релациите: автокефалност-евхаристийност, енорийност-диаспори, икуменизъм-поместни църкви. (I-ва гл., пар.3(1), с.68-70) Релации, имплицитно включващи в себе си активна взаимопреплетеност на социална философия, култура и богословие.

Трябва да се отбележи също, че изследването е стойностно и полезно и в контекста на особено актуалната днес онтология на личността. По-точно ценно е виждането на автора за принос към нея в разбиранията на Зизиулас за „релативност на личността”(I-ва гл., пар.3(2), с.13,96-98) и за диалектиката на ипостасните нива

(биологично, еклисиално, есхатологично и възкресно).(I-ва гл., пар.3(2), с. 97-99) В тази връзка не може да не се подчертае специално умението на Коцич да покаже и изведе евристичността на богословската идея на митрополита, че усъвършенстването на човека към еклисиалната ипостас и съответно по-нататък към следващите е важно за решаването на екологичната криза. И това е така, защото посоченото усъвършенстване всъщност е еволюция в човешкото мислене и път към адекватното духовно (холистично) съществуване на човека като микрокосмос, като едно-цяло, т.е. като фактор за света. (I-ва гл., пар.3 (3), с. 104,110,111)

Постижение на работата е и умението на автора благодарение на строго системното следване на широкоспектърните богословски виждания на Зизиулас (самите те – учение, но не с белега на системност) да направи възможен усета за тяхната екзистенциална логика и проекция изобщо и особено в съвременния ѝ статус. Така например като се извежда логически, философско-исторически и актуално по същество философското разбиране за църквата (евхаристията) като преживяване и общение *par excellence* се касае за свързването на индивидуално и трансцендентно, а оттук следователно се достига и до връзката на антропология и космология.(II-ра гл., пар.1, с. 129-130,131,132)

Според мен заслужава положителна оценка и специалния акцент и *открояване диалектичността* в мисленето на богослова. Очевидна в анализа му, разкриващ Светата Троица като път (процес) към нова идентичност – есхатологичната, а не помалко и в идеята му за тази идентичност, разбираана самата тя като диалектика на бъдеще и настояще. (II-ра гл., пар.2, с.132,133,142,143)

Може би финалното и обобщаващо доказателство, че Коцич е решил задачите на изследването си е открояването в трета глава на най-важния пункт в учението на Зизиулас за решаване онтологичния статус на *битието* чрез богословски средства, а именно, че то е общение, предполага свободна личност и е съществуване „Едно-Много” (т.е. холистично) (III-та гл., пар.1, с.180-190) и по същество антропологично-космологично съществуване (III-та гл., пар. 3(4), с.234,241; пар.5, с.278-282). Трябва да подчертая, че това открояване е постигнато с умел синтез на огромен исторически материал и показва ерудираност, достойна за изследовател на Зизиулас.

Ще завърша със **заключението**, че предложената дисертационна разработка е стойностна и методологически, и в съдържателен план, а също много актуална и евристична за осмисляне на съвременни антропологични и екологични проблеми.Тя потвърждава себепреценктата на автора за нейните приноси достойнства.

С оглед на изложените от мен съображения и оценки, смятам, че дисертационният труд „Философски анализ на антропологичните и космологични идеи на митрополит Йоан Зизиулас” дава основание да **се гласува за присъждане образователната и научна степен „доктор по философия”** (професионално направление 2.3-философия) на неговия автор – **на дисертанта Игор Коич.**

9 април 2019 год.

Доц. д-р Емилия Петрова